

I. PŠENIČNI KRUH U MISI

U primorskim krajevima, gdje se pšenica redovito ne sije, a danas ni ne prodaje i ne melje, velike su smetnje, ako se pšenica za hostije dobavlja izdaleka, pa se opet šalje mljeti nadaleko. Da izbjegnemo tim mukama, mnogi svećenici uzimlju cvijet-brašno iz Zadruga, ili se služe onim »florom«, koji još kadikad dolazi iz Amerike. To tim više, što se hostije toga brašna peku i mnogo su bjelje. Samo je, eto, nastala bojazan, da li se smiju hostije peći iz takva brašna, jer se je bojati da je pomiješano s nepšeničnim brašnom. Pitanje je vrlo praktično i zalazi u granice savjesti, pa ćemo ga malo proučiti i na neke praktične tačke upozoriti.

I) Što je potrebno za valjanost kruha u Misi?

II) Što je potrebno za dopuštenost?

III) Kada su hostije *recentes*?

IV) Što znači »čista hostija«?

V) Moraju li velike hostije imati na sebi sliku Propetoga?

VI) Je li dopušteno praviti hostije od brašna iz trgovine?

VII) *Ad casum*?

ODGOVOR:

Ad I. — Kruh za valjanost u Misi mora biti od pšenice, umijesen vodom, na vatri pečen i bitno nepokvaren. Valjano je samo brašno od pšenice, a nevaljano od ječma, riže, zobi, prosa, kukuruza; sumnjivo je od raži i ozimice. Brašno mora biti umiješeno naravnim vodom, a ne mlijekom, uljem ili likerima — a pače ni vodom od ruža.

Kruh mora biti pečen, a ne kuhan ili pržen. Ne valja ni samo tijesto, pa taman bilo kuhano kao kaša. Prije se je sumnjalo, smije li se peći hostije na struju, a danas je to sigurno, jer je i tu pravo pečenje na vatri.

Euharistijski kruh mora biti nepokvaren. »Ako se je počeo kvariti — kaže rubrika Misala — ali još nije pokvaren . . ., valjan je za sakrament, ali svećenik teško griješi.«

Sumnja li se, je li pokvaren, posvećenje je sumnjivo i nedozvoljeno. Tako rubrika Misala te svi liturgisti i moralisti: Noldin, Jorio. Cappello itd.

Ad II. — Kruh za Misu, da se bez grijeha može upotrebiti tj. da je dopušten, mora biti: kod nas u rimskom obredu, prijesan (*azymus*), od pšenična brašna, koje se dobije ako se zrno samelje, a ne ako se stuče; genuin ili čist, bez ikakve druge primjese; posve nepokvaren, a da se nimalo nije uplijesnio; svjež (*recens*); čist cjelovit i u propisanom obliku. (Tako rubrika Misala i liturgisti.)

Ad III. — **P. Boschi** na upit, što znače »*hostiae recentes*«, piše da je sv. Karlo Boromejski odredio za svoju biskupiju: neka se hostije obnavljaju svakih osam dana, i to hostijama, koje su pečene ne više od nazad 20 dana. Gen-

nari daje pravilo: od dana, kada su hostije pečene dok se potroše, ne smije proći više od mjesec dana.

Kan. 1272 naređuje: »Consecratae hostiae frequenter renoventur.« Prije Kodeksa neki su tražili obnavljanje svakih osam dana, a drugi svakih petnaest dana. Biskupski ceremonijal preporučuje svakih osam dana, a Kongreg. Obreda 12. IX 1884. **to traži**, a Klement VIII, Inocent IV, Benedikt XIV **dopuštaju** svakih petnaest dana.

Hostije bi se, dakle, morale mijenjati najmanje svakih petnaest dana, ako su pečene ima dvije sedmice. Ako bi se hostije danas ispekle Misa bi se mogla govoriti kroz cijeli mjesec dana.

Mali grijeh bi bio prekoračiti nekoliko dana iza mjeseca, a veliki grijeh nekoliko sedmica.

Po općem mišljenju moralista i smislu dekreta Sv. Kongregacije Sakramenta od 7. XII 1918. bio bi smrtni grijeh posvetiti hostije pečene pred dva ili tri mjeseca (Perfice munus — XI, Padova 1956, str. 614).

Ad IV. — Hostija čista i cijela, da nije nimalo prelomljena, da nije zaprljana. To traži poštovanje prema presv. Sakramentu. Ako je mrlja velika, bio bi veliki grijeh. Ako je hostija prelomljena pa nije cijela, ako nema sablazni, takvu posvetiti bio bi mali grijeh (**Cappello, Tractatus canonico — moralis de Sacramentis I**, Taurini 1944, br. 266).

Kada se hostije peku, gvožđe se mora često mazati uljem. Ako se gvožđe dobro ne očisti, onda se to opazi na hostiji te izgleda prozirna. Ako je cijela hostija prozirna, ima se baciti; ako li je oko jedne četvrtine, može se trpjeti i pripustiti.

Ad V. — Po propisima i rubrikama u rimskom obredu hostije moraju biti okrugle; a kod istočnjaka četverouglaste. Za Misu mora biti veća, a za Pričest manja; za veliku nije određeno, kolika mora biti, a mala mora imati promjer najmanje od 3 cm.

Kada nema velike hostije, Misa bi se mogla reći i s malom, ako ne bi bilo sablazni.

Neke velike hostije za Misu nose i sliku Propetoga, a druge srce ili što slično.

Jedan svećenik je uvijek tražio da njegova hostija mora imati sliku Propetoga, jer bi to bio propis. Neki su moralisti učili da to mora biti pod mali grijeh. Upitana je i Kongregacija Obreda, i ona je (26. IV 1834) odgovorila: »Servetur consuetudo« (Cappello, n.d. I, br. 267).

Kod nas je običaj da se hostije prave sa slikama koje donosi gvožđe za pečenje; a ono donosi i sliku Propetoga i srce. Ako treba mnogo velikih hostija, sakristani odrežu velike hostije i iz dijelova gdje nema nikakve slike.

Ad VI. — Sada dolazi najteže pitanje: je li dopušteno praviti hostije od brašna koje se kupuje po trgovinama?

Protiv toga su odluke Sv. Stolice i mišljenja moralista.

Sam Sv. Oficij (30. VII 1901) morao je pisati: »Mnogo puta s raznih strana postavljene su nam sumnje o materiji (kruhu i vinu) presv. Euharistije. Budući da je zloća nekih nepoštenih trgovaca već dotle došla da pšenično brašno patvore dodatkom drugih tvari, bilinskih i mineralnih, i nemaju straha da prave vino ili posve ili djelomično ne od roda loze i budući da je nerijetko vrlo teško da i sami kemičari otkriju te varke, stalo se je, ne bez

razloga, sumnjati da li je brašno i vino, što se kupuje po trgovinama, dozvoljena, pače i valjana, materija za posvećenje.

Budući da je stvar od vrlo velike važnosti, a uostalom ne može se sumnjati da se često patvori i brašno i vino, Preuzorita Gospoda Kardinali, Generalni Inkvizitori, prosudili su da probude pastoralnu brigu Preuzvišene Gospe Ordinarija, neka prave potanju istragu, pa ako iznađu da se je koja zloraba potkrala, neka je do korijena iščupaju

Kolikogod puta nastane razložita sumnja u pravoj izvornosti (genuitas) brašna i vina za Misu u prodajama, neka posve zapriječe da se svećenici, njihovi podložnici, tim služe u sačinjavanju presv. oltarskog Sakramenta.«

I iz razloga nutarnjih, a evo i radi tako jakih izraza Kongregacije Sv. Oficija, sam Cappello piše: »Iako se brašno, koje se prodaje u javnim trgovinama, može smatrati valjanom materijom posvećenja, kako to vještaci bez razlike kažu, i to zbog toga, što se strana materija običava nadodavati u maloj količini, osim u izvanrednim slučajevima i posebnim okolnostima, npr. za vrijeme rata, kako nam to i današnje iskustvo dokazuje; ali ipak, po sudu istih vještaka, ozbiljno se ima sumnjati da li je takvo brašno baš posve genuidno ili čisto.

Zbog toga teško će se moći opravdati od grijeha, i to po sebi teškoga, svećenik koji kupuje brašno za pravljenje misnih hostija kod bilo kojega (indiscriminatim) javnoga trgovca, jer se izlaže sigurnoj ili vrlo vjerojatnoj pogibelji da kupi nedopuštenu materiju, osim da je javni trgovac osoba izvan svake sumnje, koji ne vara niti može varati« (n. d. I, br. 213).

Toga su mišljenja i drugi morasti: **Noldin (Heinzel), Summa theologiae moralis III**, Oeniponte 1960, br. 107.

I radi samoga poštovanja prema presv. Euharistiji i pokornosti odlukama Sv. Kongregacije i, promislivši, koliku su pomnju sveci ulagali, zрно po zрно čistili i birali, moramo se posve slagati s općenitim mišljenjem moralista.

Ipak, radi same stvari i radi mirnoće savjesti onih kojih se ovo tiče, iznijet ću neke opaske:

1) Kongregacija Sv. Oficija, uza svu ozbiljnost izraza, nije dala jednu općenitu naredbu da se brašno za hostiju ne smije uzimati kod nikakve javne trgovine.

Da je dala takvu zabranu, ona bi bila dana »ob periculum generale« kan. 21. i uvijek bi obvezivala. I u tome slučaju, ni Cappello ne bi mogao dopustiti da se brašno ipak može kupiti u »trgovca izvan svake sumnje«. Uostalom, Kodeks, koji je najkompetentniji, ne poznaje tu zabranu.

2) I Kongregacija i Cappello pisali su kada je vladao sistem ekonomskog liberalizma po načelu: »laissez faire, laissez passer«.

Bio je to sistem osobne, privatne konkurencije, gdje se samo nastojalo oko obogaćenja, pa nije čudno da su privatni trgovci iz takve groznice sve, pa i brašno, patvorili.

Kod nas je danas u tome manja pogibelj, jer se brašno prodaje u državnom sektoru, gdje je veća kontrola nego kod privatnika. U jednom mjestu kupovalo se je mlijeko kod privatnika, a mlijeko se nije dalo ukiseliti: tako je bilo slabo; kupilo se je mlijeko kod Zadruga, i mlijeko se je ukiselilo.

Ako se pšenično brašno patvori, to biva miješanjem brašna od ječma, krumpira ili brašna od graha ili još od gipsa. Brašnom od krumpira to se da-

nas ne isplati, jer, po današnjim cijenama krumpira, 1 kg takva brašna zapadao bi oko 120 dinara, budući da je za 1 kg brašna od krumpira potrebno najmanje 4 kg zdravih krumpira.

Teško nam je vjerovati, da će Država miješati gips, jer to škodi zdravlju građana, a može se i poznati, ima li u brašnu gipsa, to se osjeti po okusu i kruh ne »naraste«. A zašto bi se Država sramotila pa da miješa gips; ta slobodna je i može bez konkurencije i sama povisiti cijenu brašna, pa joj se ne treba utjecati tako prljavu poslu.

Iz navedenog mislim, da se danas, ako netko kupi bijeloga brašna u državnoj radnji, ne može njemu primijeniti Cappellov izraz »indiscriminatim« (u bilo koga). Cappello jedino, ako je »indiscriminatim«, ocjenjuje pogreškom teškoga grijeha.

Sv. Oficij naređuje Ordinarijima, da postupe strogo, si quos abusus irrepsisse compererunt, i u tu svrhu da moraju »accuratis investigationibus« to istraživati. Ti »abusus« nisu kupovanje brašna u trgovaca, nego »abusus« kupovanja patvorenog brašna. Već sam pojam »abusus« pretpostavlja već dopušteni uzus, i to po načelu: »Abusus non tollit usum«.

Da se dozna da li se brašno kupuje u trgovinama, tu nisu potrebne »accuratae investigationes«, nego vrlo lagani upit: odakle brašno? Ali »accuratae investigationes« su potrebne, da se dozna je li brašno patvoreno. U smislu te naredbe Ordinarij, čiji podložnici kupuju brašno, morali bi koji put (a i češće) uzeti brašno i podvrći ga kemijskoj analizi: je li tu čisto brašno. Što Kongregacija govori da ni »periti« ne mogu doznati sve patvorine, to vrijedi za vino, a ne za brašno. Zbilja, neki vještaci znadu tako napraviti »malo vino«, da ni kemičari ne mogu iznaći patvorenost. Ali kod brašna nije tako, jer kemijska analiza odmah opazi ima li u brašnu krumpira, ječma ili gipsa.

Neki svećenik, kad je takvo brašno upotrebljavao, dao ga je dva puta kemijski analizirati. I oba puta sastavine su bile od čiste pšenice. I to je bilo još za vrijeme rata!

Ispitivanje Ordinarija jest njegova dužnost. I ako to ispitivanje ispadne povoljno, onda svećenici mogu imati priličnu vjerojatnost da je i njihovo brašno genuino. Vjerojatnost, ali sigurnost ne, jer »ad conficienda sacramenta non sufficit probabilitas, sed certitudo«.

Što će, dakle, svećenici raditi?

U knjizi »Dilexi decorem domus tuae« čitao sam način kako i sam svećenik može ispitati svoje brašno je li genuino. — Zamijesi se malo brašna i pusti se tako jedno pol sata. Tada se uzme to tijesto i stavi pod pipac vode da voda udara u to tijesto. Ispod toga se postavi jedna zdjela. Ako voda dobro razrjeđuje to tijesto i baca u zdjelu priličnu količinu toga tijesta, onda u tijestu ima mješavina. Zašto? Tijesto je sastav škroba i ljepila, i to ljepilo tako zalijepi škrob da vrlo malo ili ništa ispod pipca vode otpada u zdjelu. Ako bi u brašnu bilo mješavine ječma ili graha, taj se ne bi slijepio sa škrobom, nego bi otpao. I to je način kako se ispituje, ima li ječma ili graha.

Ali to nije dovoljno sredstvo za ispitivanje, ima li krumpira, jer krumpir namočen vodom i sam postane ljepilo i ne može se otcijepiti od tijesta.

Za ispitivanje ima li krumpira, evo drugi način. Neka kuharica napravi od brašna jedan mliječni kruh (Milchbrot), pa neka dobro uskisne i neka se u redu ispeče. Kad se ispeče, opazit ćete kako je kruh vrlo dobro »narastao«. Začudno, kad lomite taj kruh, zapazit ćete kao da je sav kruh sastavljen od niti svile. To se najbolje opaža u mliječnome kruhu, ali se dobro zapaža i u

običnome, bijelome, pa i u crnome kruhu, samo ako je dobro uskisao i normalno se ispekao. A to se u potpunosti ne bi zapažalo, kad bi u kruhu bilo krumpira. Krumpir se, naime, stvrđuje i oko sebe sve steže, dočim škrob i ljepilo čine da kruh naraste i bude mek i ne mrvi se.

Ako je i brašno od ječma ili graha u kruhu, to će se lako poznati, jer se kruh mrvi. Kuharica je nekoga sjemeništa pripovijedala, kako je jednom (za vrijeme rata) upravitelj sjemeništa kupio od seljaka bijeloga brašna. Tijesto i kolači od toga brašna nisu nimalo rasli; rezanci od toga tijesta sami bi pucali, kada bi se osušili. Vidjelo se očito, rekla je kuharica, da to nije bilo pravo pšenično brašno, nego brašno od ječma i bijeloga graha. A kuharice to dobro znadu.

Tako, osim Ordinarija, i svaki svećenik može ispitati, ima li u njegovu brašnu za Mise krumpira ili gipsa ili slično.

Pretpostavivši to sve (i ispit biskupov općenito i ispit pojedinoga brašna na krumpir ili gips), onda nam padaju na pamet ove spomenute riječi Kongregacije: »Koliko god puta postoji »razložita sumnja« o genuinosti brašna u »prodaji« Kongregacija, eto, traži »razložitu sumnju«. Koja je »sumnja razložita«, onda je i probabilna. A u sistemu o probabilizmu znademo, da »sententia vere et solide probabilis« mora imati najmanje 25—30—35% sigurnosti; inače nije »vere« nego »tenuiter probabilis«. — A ova ne smije da znači ništa u ljudskome moralnom djelovanju.

Sada pitam: ako Ordinarij ispituje uopće brašno preko kemičara je li genuino; ako svaki pojedinac ispita svoje brašno na oba gornja načina, ima li 30% vjerojatnosti da brašno nije genuino? Za mene — nema; što drugi misle, ne znam.

Ad VII. — Iz svega navedenoga, ako se učine postupci za ispitivanje genuinosti brašna, iako je vrlo preporučljivo, vrlo pohvalno da svaki svećenik sam od svoje pšenice pravi hostije, mislim da se ne može osuditi praksa svećenika koji kupuju brašno kod državnih ustanova i od njega prave hostije.

K. Nola

II. OBVEZUJE LI JUTARNJA I VEČERNJA MOLITVA POD GRIJEH?

Ispovjednici ovo znaju iz iskustva. Penitenti i penitentkinje se vrlo često ispovijedaju da nijesu ujutro i uvečer molili Boga. Taj propust smatraju grijehom, dapače nerijetko i smrtnim grijehom. Pastoralna psihologija pita: kako penitenti formiraju svoju savjest o tome propustu kao smrtnom grijehu? Bez sumnje ima propovjednika i kateheta, koji vrlo oštrim riječima osuđuju propust tih molitava, pa oni koji slušaju ubroje propust u grijeh, možda i u smrtni grijeh. A ima i molitvenika koji snose krivnju za to neispravno formiranje savjesti. Imam pod rukom jedan molitvenik koji pod naslovom »Ispitivanje — savjesti — po glavnim grijesima(!)« postavlja i ovaj upit: »Moliš li se Bogu ujutro, uvečer, prije i poslije jela te na pozdravljenje anđeosko?« Taj molitvenik svrstava propust spomenutih molitava među glavne grijeha. Kada znamo da tko smatra čin grešnim, možda teško grešnim, iako to nije, snosi odgovornost za grijeh kakvim ga je smatrao, ako ga je počinio, očito nam je od kolike je važnosti da propovjednici i sastavljači molitvenika ne budu sukrivci za krivo formiranje savjesti.